

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Om

Vocalcontractionens

Natur og Anledning

i det græske Sprog.

Et Indbydelseskrift

til

den offentlige Examen i Roskilde Kathedralskole

i September 1820.

Af

Dr. S. N. J. Bloch,

Professor, Ridder og Skolens Rector.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Andreas Seidelin,

Sof. og Universitets-Bogtrykker.

Til de Puncter af den græske Sproglære, som, foruden de af mig tilforn omhandlede *), kunde synes at behøve nogen Berigtigelse eller nærmere Dplysning, henregner jeg endnu een, der, saavidt mig bekjendt, hidtil ikke er bleven underkastet nogen saadan Underfølgelse; og denne er Vocalcontractionen eller den saa meget hyppige Sammensmeltning af to sammenstødende Vocallyd til een lang. Vel anføre alle Grammatikere, saavel ældre som nyere, omstændelig og nøiagtig, hvor denne Contraction stæer, hvilke Vocaler, og hvortil de sammentrækkes: men ingensteds har jeg endnu fundet nogen tilfredsstillende Forklaring over dette Sprogphænomens Natur og Ursag, ingensteds nogen almeengyldig Bestemmelse af Begrebet Contraction. Og denne Mangel leder saa lettelig til en falsk Forestilling om denne Sag, fornemmelig ved vor sædvanlige erasmiske d. e. danske eller tydske Udtale af de græske Vocals og Diphthonglyd, ifølge hvilke man fristes til at antage Contractionen snart for en Sammenbindelse af to Vocallyd til een af vore Diphthonglyd, f. Ex. af *e-i* til *ei*, af *o-i* til *oi*, fordi vi stave saaledes; snart for en Mellemlyd mellem begge f. Ex. naar man troer, at det *yi*, hvortil *as* eller *ea* ofte contraheres, er et *æ*, fordi denne Lyd efter vor Tonescala ligger imellem *a* og *e*; snart for en Dpflugning af en kort Vocal forved en lang, f. Ex. af *e* forved *ω* eller *oi*; snart endelig for en Caprice i Sprogbrugen, hvortil ingen videre Grund lader sig angive, f. Ex. naar *eo* eller *oe* contraheres, ikke til vor *D*-lyd, men til *ou*; — lutter Forklaringsmaader, der deels hver for sig ikkun omfattede nogle enkelte af Contractionstilfældene, og deels udgik fra saa heterogene Ursager, at de umueligen alle kunne være rigtige; thi hvor vilde vel Noget, som kjender det mindste til Sprogphilosophie eller har grantset noget over Etymologiens Grundlove, kunne forestille sig, at eet vist, ved een vis Klasse

*) Om Conjugationssystemet og om Udtalen, see mine Programmer for 1812, 1818 og 1819.

af Lyd regelmæssigt og analogt indtræffende, Sprogphænomen skulde have sin Grund, ikke i een og samme, men snart i een, snart i en anden af tre til fire ganske forskellige Uarsager? Er Contractionen i det græske Sprog overalt kun een og samme grammatiske Forandring, blot forskjelligtydende efter de forskjellige Grundlyd, der ere contraherede, da maa Hovedanledningen dertil ogsaa være bestandig een og samme.

Men hvor finde vi nu denne? hvor et bestemt Princip for denne Egenhed i Sproget, hvor en eneste bestemt Definition over hvad Contractionen egentlig er? Neppe lader det sig tilfulde gjøre, dersom vi ville følge den erasmiske Udtale *), hvorimod den Udtale af Vocaler og Diphthonger, hvis Rigtighed jeg i mine Programmer over denne Gjenstand har søgt at bevise, snart vil kunne lede os paa det rette Spor, og isaafald attsaa igjen omvendt finde i Contractionen et Beviis mere for sin Rigtighed.

Førend vi derfor skride til vor Gjenstand, bliver det fornødent, kortelig at opstille det Væsentligste om den rette Lyd af de Vocaler og Diphthonger, hvoraf og hvortil der i Græskken contraheres. Saaledes kunne vi da mærke os,

at α er bleven udtalt som vort α , hvad enten det var langt eller kort.

at ϵ (udtalt som e , baade høit og lavt) ved at forlænges, altid fik en høi ϵ -lyd, omtrent som vort ee , henimod ζ , hvad enten det saa skreves med η eller ϵ .

at o udtales henimod et u , saa at f. Ex. Endelsen os og ov lignede Latinernes us og um , og derfor, naar det forlængedes, ikke blot gif over til ω , men ogsaa til ou (langt u).

at η , ligesom vort ee , var en høi ϵ -lyd, der nærmede sig mod ζ , ligesom i vort danske Eed , Reeb .

at ω var vort lange o , tildeels med høiere Lyd, som i vort: Blod , tildeels med lavere som vort aa eller o i Klog .

at α , η , ω , i Udtalen ikke var andet, end blot langt α , η , ω , da det under- eller hofskrevne Jota sandsynlig ikke var andet, end orthographisk Mærke, ligesom vort understøttende e .

at Diphthongen αi var vort α , — ϵi et langt i , — $o i$ et langt y (af ui) eller blot i , — og ou vort lange u , — Kort: at disse Diphthonger kun ere lutter enkelte Vocallyd,

*) Heraf er det attsaa indlysende, at De feile, som i Contractionen søge Beviis for den erasmiske Udtales Rigtighed, f. Ex. at η skulde være et α , fordi det var contraheret af α og ϵ . Hvor kan man bruge det som Beviis, om hvis Beskaffenhed man ikke engang danner sig et rigtigt og sikkert Begreb?

ved hvilke det dobbelte Vocaltegn, ligesom nylig bemærkedes om Vocaler med underkæbet *i*, efter al Sandsynlighed blot var orthographisk Betegnelse, ligesom det latinske *ae* (for *æ*) eller det franske og latinske *au* (for *o*).

Er dette nu rigtigt, (og uden at tilskæne dette, vilde vi selv ihenseendetil Contractionen indbringe os i uovervindelige Vanstueligheder), da er det en Selsølgelse, at den contraherede Lyd hverken, naar den er Diphthong (*ei*, *oi*, *ou*), kan være een af to lige meget lydende Vocaler sammensat Tvetyd (intet *ei*, *oi* eller *ou*, udtalt paa vor Viis, saasom disse Lyd i Græskent slet ikke gives; ikke heller, naar den er en lang Vocal, kan antages for en Mellemlyd imellem de to Vocaler, hvoraf den er contraheret (saa at f. Ex. *η* af *ea* skulde være vort *æ*) saasom baade de fleste Tilfælde, hvor den contraherede Lyd er *η*, *ω*, *ι*, *υ*, tydelig vise, at det ikke kan være saa, og Vocalens egen beviisligste Udtale, fornemmelig ved *η*, der aldrig var *æ*, desuden skriver derimod. Derimod finde vi ved enhver sammentrucken Lyd, at det er den ene af de to sammenstødende Vocaler, der har beholdt Overhaand over den anden, og idethoieste kun er særhoiet eller fordybet lidet, men uden at forene begge enten i en sammensøiet eller i en Mellemlyd; omtrent som vort danske *Andreas*, *Matthias*, der i Udtalen sædvanlig bliver *Andrees*, *Matthiis*, saa at *a* var tabt efter *e* og *i*; eller *Faber*, *Moder*, *Broder*, contr. til *Fa'r*, *Mo'r*, *Bro'r*, hvor *e* bortfaldt efter *a* og *o*; eller de af *Diamant*, *Diakon*, opkomne *Drd Demant*, *Degn*, hvor *i* tillige var sunken til *e* *).

*) Endnu kan jeg ikke undlade, her at anføre endeel Exempler, hvorved min Ven og Medlærer, Hr. Dr. Bredsdorff, efterat denne Afhandling allerede var renskrævet til Trykken, har viist mig, at ogsaa andre Sprog's Analogie betræftede den her fremsatte Lære om Contractionen, efterdi Sammentrækningen i disse ogsaa næsten altid skeer saaledes, at een af de contraherede Lyd bliver den herskende; saasom i det Latinske: *amārun*t af *amaverunt*, *amāsti* af *amavisti*, *nōris* og *nōrunt* af *noveris* og *noverunt*, *nōsti* af *novisti*, *fructus* af *fructuis*, *fructu* (i Dativ) af *fructui*, *sede* i (Gen. og Dat.) af *sidei*, *cogo* af *coago* ell. *coigo*, *dego* af *deago* eller *deigo*, *demo* formodentlig af *deimo*, *promo* af *proimo*, *præbeo* af *præhibeo*, *retrorsum* af *retroversum*, *nemo* af *nehomo*, *nusquam* af *ne-usquam*; i det Italienske *trarre* af *trahere* (trahere), samt nogle Tilfælde, hvor dette Sprog har een Stavelse isædetfor Latinerens to, som *fu* af *fuit*, *summo* af *luimus*, *sentiva* af *senticbat*, *senta* af *sentiam*, *sentendo* af *sentiendo*; i Tydskent *fliehn* af *fliehen*, *schrein* af *schreien* o. fl., i det Danske mulig af *muelig*, *nye* (i een Stavelse) af *nyē* o. m. fl. med sunnt *e*. Ligeledes *Dines* af *Dionys*, *Joachim* af *Joachim*. Endjondt der dog og gives enkelte Tilfælde i disse Sprog, hvor to Vocaler synes at være blevne til en Diphthong eller til en Vocal, som stod imellem begge. f. Ex. neuter af *ne* uter (men ventelig samme Slags Contraction som det frax omtalende *eo* til

Denne Contractionemaade er grundet i Udtalens Natur, i hvilken der altid gjerne paa een Stavelse falder et Eftertryk eller en Lydsklarhed, som fordunkler den høstaaendes, der altsaa derved opluges, og hiin derimod bliver lang. Og at dette netop overalt er Tilfældet ved den græske Contraction, vil følgende Detail deraf strax kunne udvise. Saaledes contraheres nemlig:

aa til a,	} d. e. U=lyden overveier i Klarhed ethvert følgende a eller e; Skundom endog et i, (f. Ex. i δαῖς, δᾶς, af δαίω) og et foregaaende e (f. Ex. i Neutra af 2 Decl. paa ea). Da a saaledes beholder Udtalens hele Vægt, bliver den lang, hvorved e, η, ι bortfalde. (Her forekommer altsaa hverken æ eller ai).
ae — a,	
ay — a,	
samt	
ea til a,	

i Neut. 2 Decl.

En Undtagelse synes vel her at gjøres ved Diphthongen ai (Latinernes ae, vort æ), hvis Diæresis til ai (f. Ex. παῖς, i Vers undertiden παις) røber, at Lyden ai, d. e. Mellemlyden æ, er opstaaet ved Sammentrækning af a-i, men da dette er et Tilfælde, som ikke hører under den sædvanlige Contraction, hvormed vi fornemmelig her kun have at gjøre, men hvori aldrig ai forekommer, som contraheret Lyd; og de fleste andre Ord, hvori ai forekommer (f. Ex. βάλω, αἰθήρ, τιμαί), vise, at Lyden ai ikke er fremstaaet af nogen Contraction, men oprindelig, ligesom Latinernes ae, der dog og kan opløses, f. Ex. i aurai, aulai hos Virgil: saa udgaaer dette Moment ganske af vor nærværende Undersøgelse.

Fremdeles contraheres

ao til ω	} d. e. D=lyden overveier U=lyden og tager derfor Eftertryk og Længde paa sig. Ventelig har dette ω, ligesom vort lange o, havt snart en høiere, snart en dybere Lyd: skulde det sidste allene have været Tilfældet, da maa man antage, at U=lyden har modificeret D=lyden saaledes, at den blev som vort na; hvilket dog ikke kan være skeet ved Contractionen af oa, naar der paa samme fulgde et s, da dette i Contractionen, ligesom oe, beholdt den høiere, mod u stigende D=lyd. F. Ex. μείζους, μείζους, d. e. mizuas, mizus, βύας, βύς, d. e. buas, bus.
aou — ω	
ao — ω	
oa — ω	

I den doriske Dialekt prævalerede a over ω, saa at ao contraheredes til a, f. Ex. τᾶων Μεσᾶων contr. τᾶν Μουσᾶν. Ligeledes fik og i Krasis a Dervægten over Artiklens Endelse s, f. Ex. τῆ ἀνδρός, τᾶνδρός.

eu), coetus af coitus, Thoger af Theocarus, Mester af magister (maister), frels (gl. for frie) af fri-hals (hvilken Form findes i den gammel frisiske Afsagvok). Christian eller Christen af Christian.

Et paafølgende *i* bortfalbt i denne Contraction aldeles og beholdtes allene som orthographisk Mærke, saa at *a-i* og *a-er* contraheredes til *α*, *a-oi* til *ω*, af hvilket sidste altsaa sees, at i Diphthongen *oi* maa i visse Tilfælde *D*-lyden oprindeligen have stukket mere frem, saa at *i* derefter tabte sig, hvilket er kjendelig i Ord som *ποιητης*, hvoraf i Latinen blev *poëta*, eller *μοῦσα* dor. for *μούσα*, eller *οἱ ἄλλοι*, som i Krasie blev til *ᾗλλοι*, kun at man ikke antager den for vor *Di*-lyd med lavt *o* *).

Er *ε* een af Vocalerne (dog det nysnævnte *æ* undtaget) da contraheres

ει og *ηε* til *η*
εω og *ωε* — *ω*
εει til *ει*
ειη — *η*
εοι — *οι*
εου — *ου*

d. e. enhver hosstaaende lang Vocallyd faaer Overtægten over *ε*, der altsaa, som flumt, bortfalder.

Ligeledes

εα i 2 Decl. til *α*
εῖ til *ει* (udtalt *i*)
ιε til *ι*
εο og *οε* til *ου*

d. e. selv Neutrumændelsen *α* i 2 Declination, samt vel *ει* ved den korte *D*-lyd, var *ε* saa svagt, at disse fik Overtægten og derved bleve aldeles lange.

Kun allene

εα i 3die Decl. contraheres til *η*
εαι (for *εσαι*) i 2den Pers. Pass. til *η*
εε i Duali Nominum — *η*
 og ellers — *ει*
εης og *εης* Plur. 3die Decl. — *εις*

d. e. i de her anførte Tilfælde var *ε*-lyden mere karakteristisk, den drog Udtalens Vægt hen paa sig og blev lang, i hvilket Tilfælde den, ligesom vort *ee*, var høitlydende og nærmede sig mod *i* (*η* ell. *ει*), og det efterfølgende *α* eller *ε* bortfalde.

Selv ved *εο* beholdt i den ioniske Dialekt *ε* Overtægten, da disse Vocaler her ei contraheredes til *ε*, men til *ευ*, d. e. et efter *ε* følgende *ο*, ligesom et andet *η*, gik over til Conso-

*) Overhovedet har det græske *i* uden tvivl været et Forlængelsesmiddel ved de fleste Vocallyd, ligesom vi og i nogle af vore provincielle Udtaler høre de lange Vocaler sluttede med en svag *I*- eller *Jod*lyd; saa at *α* blev forlænget til *αι*, *ε* til *ει*, *ο* til *οι*, *υ* til *υι*, og endelig var det samme Tilfældet med *υ* eller *υ*, ligesom et Digamma, saa at man fik Forlængelserne *αυ*, *ευ*, *ου*.

nanten *v*, Stavelsen altsaa udtaltes *ev*, ligesom det forlængede *ηv*, *eev*, hvor *v* endog blev aldeles stumt.

Er fremdeles et *o* een af de sammenstødende Lyd, da contraheres

<p><i>oa</i> til <i>ω</i>, men <i>oas</i> til <i>oūs</i> hvorom er talt ovenfor. <i>oη</i> til <i>ω</i> <i>oe</i> og <i>eo</i> til <i>ou</i> <i>oo</i> til <i>ou</i> <i>ow</i> — <i>ω</i></p>	}	<p>d. e. den korte <i>D</i>-lyd overgaaer i <i>Styrke</i> enhver højsaaende <i>U</i>- og <i>E</i>-lyd (<i>α, ε, η</i>); det <i>Eftertryk</i>, den herved faaer, gjør den lang (<i>ω</i> eller <i>ou</i>) og den anden <i>Vocal</i> bortfalder. Kun i <i>Gem.</i> af <i>Multiplicativa</i> paa <i>πλοος</i> blev <i>η</i> <i>Hovedlyden</i>, f. <i>Er.</i> διπλόη, διπλή. <i>o-av</i> bliver i <i>Krasis</i> til <i>av</i> <i>iou</i>. til <i>ωv</i>. f. <i>Er.</i> τῶτό, τῶτό.</p>
		<p>d. e. af to <i>D</i>-lyde beholdt den ene <i>D</i>verbægten og <i>Længden</i>, da den anden bortfaldd.</p>

Men derimod blev

oi, *oei*, *oη*, *ooi*, samtlige til *oi*, d. e. *I* lyden fik gemeenslig *D*verhaand over et foregaaende *o*, hvilket da enten beholdtes som orthographisk *Mærke*, eller har modificeret *I*-lyden noget og gjort den tykkere, omtrent som vort *y*, hvilken Lyd man synes at have tilkjendegivet ved *oi* (d. e. *ui*), her i *Skrivningen* ofte er som ligegældende bleven omhyttet med *v*.

Muligt og, at dette *o* i *Sammentrækningen* har, som et *u*, faaet *Consonantnatur*, f. *Er.* *didoei* udtalt *di-dui*, *di-dvi*, (*Dissyllab.*), hvor da *I* blev *Stavelsens* *Hovedlyd*, omtrent som *Lat.* *cui* (*Monosyll.*) i *Bers*.

Mod denne vor *Hovedbemærkning* om *I*-lydens *D*verbægt over et *o* skriver ikke de to *Tilfælde*, hvor *oeiv* contraheres til *oiv*, og *oeis* til *oūs* (f. *Er.* δηλόειν, δηλῶν. μελιτόεις, μελιτῆς, da *i* her blot var enten den ovenomtalte *Forlængelseslyd* eller *Erstatning* for *ντ* forved *s*, *Contractionen* altsaa er skeet regelmæssig af de egentlige *Grundlyd* *oev* (den gamle *Infinitivendelse*, ligesom *aeiv* i *Verba* paa *αω*) og *oeiv*.

η beholdt *D*verbægten over hver anden *Vocal*, undtagen over *D*-lyden, da *oη* blev til *ω*, f. *Er.* δηλόητε, δηλῶτε. βοήσας, βῶσας. Dog i *Multiplicativendelsen* *πλόη* contr. *πλή* beholdes *η*, som ovenfor er bemærket.

ω opsluger, som alt er seet, hver anden *Vocallyd*. Et *v* efter samme faaer, ligesom efter *η*, *Consonantnatur* som *v*, f. *Er.* τῶτό (tovto) ligesom τῶτό (tavto).

i og *v* endelig undertrykke ethvert paafølgende *α*, *ε* og *ι*, og beholde selv *Længden*, f. *Er.* πόλις, πόλις. βότρυς, βότρυς. κελύμην, κελύμην.

Har det nu sin *Rigtighed* med disse *Udviklinger* af samtlige *Contractionstilfælde*, da udspringer deraf følgende *Hovedlov* for al *Contraction* i det græske *Sprog*:

”Hvor der i eet Ord, fornemmelig ved Tilføielsen af Boinings-
 ”endelserne, stødte to Vocallyd sammen, fremkom der ved disses Foree-
 ”ning hverken nogen Dobbellyd eller nogen egentlig Mellemlyd af begge:
 ”men den ene af Vocalerne blev udtalt med større Eftertryk og Længde,
 ”og beholdt derved en saadan Overvægt over den anden, at denne slet
 ”ikke hørdes og derfor i Skriften enten reent bortfaldt, eller i det
 ”høieste beholdtes som etymologisk Mærke og for Resten stum Vocal,
 (u undtagen, der undertiden blev et v).”

At dette Eftertryk eller Længde, som gav den ene Vocal Overvægten over den anden, saaledes virkelig har fundet Sted, er klart af Resultatet, som vi have for *Vine*, da den i Contractionen fremkomne Vocallyd altid er lang; hvilket, saavidt jeg skjønner, naturligt lader sig forklare af den Standsning i Udtalen, som ved en saadan Hiatus nødvendig maatte forarsages. Til hvilken af de tvende Lyd, som en lang Vocal kan have, den høiere eller den lavere (til *η* eller *αι*, til *ω* eller *ου*) Contractionen maa skee, og af hvad Aarsager, henhører ikke under nærværende Undersøgelse at bestemme. Dette er Nuanceringer i Udtalen, hvis Sted vi maae lade os anvise af Sprogbrugen, uden at kunne, ved vor ufuldstændige Bekjendtskab med den gammel græske Udtale og dens successive Dannelse, fuldkommen forklare os dets Grunde.

Derimod kunne vi maafee endnu for Rigtigheden af dette vort Ansyn af Vocalcon-
 tractionen finde et Par Beviser, i Analogien a) med de andre Vocalereligioner, som fore-
 komme ikke blot i *Krasis*, men og i *Synaloiphe* og *Apostrophe*; og b) med *Sy-
 nizis* af de stumme Vocallyd, om hvilke Herrmann har fremsat sin Theorie i hans skarps-
 sindige Werk de emendanda ratione grammaticæ græcæ, lib. I. cap. VI—X. Utsaa

a) *Krasis* (s. Gr. τὰ ἐμα, τὰμα. τὸ ἐμυ, τὲμυ. ἐγὼ οἶμαι, ἐγῶμαι) differer ikke fra Contractionen, uden i den uvæsentlige Omstændighed, at Vocalsammenstødet træffer, ikke i eet, men i to med hinanden sammenføiede Ord. Hovedsagen derimod og Anledningen er aldeles den samme: at nemlig den ene Vocallyd, som længere udtalt, faaer Overvægten over den mindre lydende, som derved reent bortfaldt. Men heri ere da Contraction og *Krasis* analoge med *Synaloiphe* og *Apostrophe*, der paa samme Maade ere eens i deres Hovedsag og Anledning, og kun skille sig fra de to første deri, at den tilbageblivende Vocal ikke over hiin Elision bliver lang; maafee fordi Hiatus ikke her blev saa mærkelig, da det altid kun var svage og uvæsentlige Lyd, der her bortfaldt; fornemmelig Præpositionernes Endelser, hvis Ubetydelighed endog deraf kan kjendes, at de og havde Former uden disse Endelser, saasom ἀπὸ, ἀπ, La-

tinernes ab. *παρὰ, παρ*, hvoraf Homers *πάρφαμαι ἐνὶ, ἐν, ἀνὰ, ἀν* o. s. f. Saaledes havde man da af *ἀπὸ*, ved Synaloiphe *ἀπάγω*, ved Apostrophe *ἀπ' ἐμῆς*; saaledes med Apostrophe fortil *μὴ 'λλην, ὄρα 'ςι, ὦ 'γαθε* o. d. Denne Analogie af to Tilfælde, hvori det saaledes er udenfor al Quæstion, at der ikke er skeet Sammenblanding af Vocalerne, men Bortkastelse af den svageste, lader altsaa med Rimelighed slutte, at det samme maa have været Tilfældet i Contractionen; saa at man rigtigst omfatter alle fire Tilfælde under følgende almindelige Regel:

”Naar i Græssen tvende Vocaler stødte sammen, enten i eet sammenhængende, eller i to tæt efter hinanden følgende Ord, da hørtes sædvanlig ifkun den ene, ”og den anden bortfaldt,”

”deels 1) uden videre Forandring af den tilbageblivende Vocal, naar to Ord stødte sammen, af hvilke det ene endte, det andet begyndte med en Vocal. Her bortfaldt ”nemlig den mindst betydelige, hvad enten Ordene bleve forenede (Synaloiphe), eller vedbleve ”at staae adskilte (Apostrophe).”

”deels 2) med Forkængelse af den tilbageblivende Vocal, foranlediget ventelig af den ved Vocalsammenstødet frembragte Hiatus. Og dette kaldes da, naar Ordet oprindelig var eet, Contraction, naar det var sammendraget af to, *Krasis*.”

b) viser sig den Egenhed i Sproget, at den svagere Vocal opluges ved Siden af en stærkere, ogsaa i endel Ord, hvori der skeede en Synizesis, d. e. hvori Udtalen ligeledes sammendrog begge Vocalerne til den enes Lyd, kjendt man i Skrivningen vedblev at rette sig efter Etymologien og beholde dem begge. Dette er nemlig kjendeligt hos Digterne, hvor Mætrumet, i hvilket Ordene uidentivt forekomme efter den daglige Udtale, forbrede denne Sammenbragning, og det aldeles paa samme Maade, som det skeer ved Contractionen; hvorved dog er at mærke, at det allene var korte Vocaler, fornemmelig *ε* der saaledes opluges. Til Exempel kunne vi anfore de homeriske Steder: *τίπτε δὲ σὲ χρεῶ* (i een Stavelse). *Θέτις δ' ἔλθετ' ἐφ' ἑμῶν. Πελοῖά δ' εὖ Ἀχιλλῆος. Χρυσέῃ-ἀνὰ σκήπτρον.* Ligeledes *ἡμέας* (udtalt *ἡμᾶς*), *ἀξιόχρεως* o. fl. eller med kort Vocal *χάλκεον* (læs *χαλκῶν*) *δὲ μοι ἦτορ ἐνεΐη.* i hvilke og deslige Ord Herrmann *) vel mener, at *ε* er hørt ganske svagt i samme Stavelse kort foran Vocalen (s. Gr. *chrēo*, *ephet-mēon*, *chryseūn*); men hvilket dog deels modsiges af andre Steder, hvor disse Ord bruges i fuldkommen contraheret Form; deels, om og virkelig saa var, jo netop angav os den samme Grund til Contractionen, som vi her have antaget, nemlig den ene Vocals Svaghed mod den anden. Samme Synizesis findes ved *ι* og *υ* foran en Vocal, saasom

*) de emend. rat. gr. gr. p. 24.

i Verset af Dionys. Perieg. ἀρχὴ δ' Ἐρυθραίων τε καὶ Ἀϊθίοπιον καλέουσιν og Ddysf. II, 568 *Συμμεύοντα νε-κέσσιν*, saafremt dette ikke rigtigere skal hedde *νεκύσσιν* *), hvilket jeg her ikkun anfører for at vise Prove paa den Dvergang af disse to Vocaler til Consonanter, hvorom ovenfor er talt. Paa deres Svaghed efter de lange Vocaler, er, hvad i angaaer, tydeligt Beviis nok i dets Understrøking i saadanne Ord, hvor hos Digterne findes Diæresis, f. Ex. λῆσις, λῆσις eller λῆσις. νῶϊ, νῶ. πατρίος, πατῶος. ἤρωι, ἤρω, Ddysf. 8, 483, og med Hensyn til υ i Stavelseerne ηυ og ωυ, i hvilke allerede Herrmann **) har bemærket, at υ var stumt ligesom ι i η og φ, f. Ex. κῆξ, κῆξ. Δάυμα, Δάμυ. ο. η., hvorom see Progr. om Diphthongerne S. 20.

Endelig vil det maaſkee endnu til at kaste noget mere Lys over vor Gjenstand ikke være overflødig, at henføre samtlige Contractionstilfælde under følgende tre Hovedarter, da det deraf vil blive klart, at kun denne Synspunkt kan give et bestemt og rigtigt Begreb om Contractionen.

Det første Hovedtilfælde, "at Contractionen, naar een og samme Vocal staaer dobbelt (f. Ex. αα, εε, ιι, οο), ſkeer til den dermed analoge lange Vocal" heviser vel endnu intet, da denne Contractionmaade ligesaa godt kun'je lade sig forklare efter den Fremstilling, at to korte Lyd vare smeltede sammen til een. Men da dette baade var et andet Princip, end det, der er befundet at gjælde for al Contraction overhovedet, og ikke lod sig anvende i alle de øvrige Contractionstilfælde: saa blive vi hellere ved vor antagne Grundregel og ansee den ene af Vocalerne for opslugt derved, at Vægt og Længde falder paa den anden, hvoraf altsaa opstod Contractionen af *αα* til langt *α*, af *εε* til *η* eller *ει*, af *ιι* til langt *ι*, af *οο* til *ου*.

Tydeligere derimod bevises vor Grundfætnings Rigtighed af det andet Tilfælde, "naar der nemlig sammenstøder en kort og en lang Vocal eller Diphthonglyd," ligemeget hvilken der staaer først og hvilken sidst; thi da faaer almindeligen den lange Lyd Dvervægten over den korte, som altsaa bortfalder eller blot beholdes i Orthographien. Saaledes contraheres da

αω, ας, αοι, εη, εω, εει, εοι, ες, ηε, οω, ος

ω, ω, φ, η, ω, ει, οι, ς, η, ω, ς

ogsaa stundom *ειη* til *η*, *αει* til *η*, *οη* til *η* (f. Ex. *χρηται, ζῆν, ἀπλή*).

Vel synes heri at ſkee nogen Undtagelse med *αη, αει, οη, οει, υεις* og *οειν*, naar de contraheres til *α, α, ω, οι, ες* og *ςν*: men ventelig har denne Contraction sin Oprindelse af, at *η* og *υ*-lyden i flige Ord har været den meest karakteristiske, saa at Udtalen f. Ex. har ved Contractionen af *αει* til *α* og *οει* til *οι* markeret Forskjellen imellem Verba paa *αω* og paa *οω*; og

*) Herrmann l. c. pag. 46.

**) pag. 47.

ligeledes naar *ay* blev til *a*, men *oy* til *o*. Thi hvad *oer* contr. *or* angaaer, da er det enten virkelig *S* lyden der her har beholdt Dverhaand, eller *o* har beholdt nogen Indflydelse som *ui* og deraf *y* eller *vi*. Om Contractionen af *oeris* og *oeriv* til *eris* og *eriv* er ovenfor sagt det Fornødne.

Det tredje Tilfælde endelig, hvor "to korte Vocaler af forskjellig Lyd stode sammen," er af den Art, at man ofte (f. Ex. ved *eo* contr. *e*) ikke engang vilde kunne forklare sig Contractionen, uden deraf, at den ene Lyd fik Dvervægten over den anden, og denne derved bortfaldt. Men at dette ogsaa virkelig er sket overalt, vil sees, naar man prøver alle enkelte Tilfælde, da 1) i *ae*, contr. *a*, (og deraf ligesedes i *aei*, *a*, hvor *i* ikkun var svag) samt i Neutra 2 Decl. paa *ea*, *U*-lyden var den præværende. 2) i *ea* af Nomina paa *is* i 3 Decl. og *ae* i nogle Verber (ventelig af deres ioniske Form paa *ew*) *E* lyden, saa at Contractionen stode til *η*. Ligesedes i Endelserne *eas*, hvor der i Contractionen, ligesom ved *eas* og *ae* fremkom det for langt, *e* eller i gjældende *i*, ligesom 3) *ias* og *ies* blev til *is*, *uas* og *ues* til *us*, hvor *S*- og *U*-lyden beholdt Dverhaand, saa at der imellem det attiske *πόλιες*, *-λιες* og det ioniske *πόλιες*, *-λις* enten slet ikke har været anden Forskjel, end den orthographiske af *er* og *i* (begge udtalte som langt *i*) efter som det ene kom af *e*, det andet af *i*, eller i det højeste kun en siin Nuancering af *ee* og *i*. 4) ved *o*, hvis Lyd altid gjerne beholdt Dvervægt, tabte sig saavel *o* som *a*, og Contractionen blev da af *eo* eller *oe* til den lange *D* lyd *ou* (*u*), ligesom ved *ao* eller *oa* til den anden, maaskee noget dybere, *D*-lyd *ω* (*o* eller *aa*). Om Undtagelsen af *oas* til *os* og Dvervægten af *o* selv over *i*, i Contractioner som *ᾠδρες* for *οἱ ᾠδρες*, er talt ovenfor.

Endnu vilde det være Pligt at raadspørge de gamle Grammatikere, dersom der hos Nogen af dem gaves nogen Oplysning over denne Gjenstand. Men jeg skulde meget tvivle om at dette var Tilfældet. I detmindste har jeg forgjæves efter søgt af de ældre Dionysius Halicarnass. f. Ex. i Censura vet. scriptt. og Hermogenes περὶ ἰδέων o. fl. hvor der forekommer Noget om Contractionen og hvad for Skribenter der have contraheret; samt af de senere Lascaris, Theodorus Gaza o. fl. i Alduses Samlinger. Men enten nævne de blot Contractionstilfældene saaledes som de forekomme, med de specielle Undtagelser ved samme, uden at indblade sig i de Grunde, hvorfor det er bleven saa; eller de philosophere over dette, som over andre grammatikalske Gjenstande, paa en Maade, som er ganske afvigende fra det, vi kalde Sprogphilosophie; eller have med deres Bemærkninger en anden Tendenz, end den, der her var min. Jeg har altsaa været nødt til, ubekymret om Staafæltelse ved Autoritet, at blive staaende ved de Grunde, som egen Betragtning over dette Sprogphænomenes Natur tilbød; og kjært vil det være mig, om Knybdigere enten maatte blikke denne Synspunkt, eller i modsat Fald vilde gjøre mig opmærksom paa den rigtigere.

Den offentlige Examen i Roeskilde Cathedralsskole for Maaret
1820 foretages, efter de skriftlige Prøvers Fuldbendelse, fra
den 20de September af i nedenstaaende Orden:

Til Universitetet afgaae:

1. Ulrich Adolph Holstein, en Søn af Hr. Major H. C. v. Holstein,
Kirchspielvogt og Toldforvalter i Kellinghusen.
2. Hans Christian Rørdam, en Søn af Hr. L. S. Rørdam, Sog-
neprest til Dndløse og Søndersted paa Holbøks Amt.
3. Hans Jacob Potter, en Søn af afgangne Grosserer L. Potter i Kjø-
benhavn.
4. Gotfred Egidius Brangstrup, en Søn af Hr. M. Brangstrup,
Sogneprest til Frue- og St. Jørgensbjergs Kirker ved Roeskilde.
5. Jens Christensen, en Søn af afgangne Gaardmand E. Christensen
i Qverkeby ved Ringsted.
6. Andreas Jacob Schouboe) Sønner af Hr. N. Schouboe, Sogne-
7. Frands August Schouboe) prest til Glostrup paa Kjøbenhavns Amt.

Disses Afgangss-Examen foretages:

Den 22de Septbr.	Formidd.	i Religion.
— 23de	—	Formidd. i Fransk.
		Eftermidd. i Græsk og Hebraisk.
— 25de	—	Formidd. i Historie og Geographie.
		Eftermidd. i Arithmetik og Geometrie.
— 26de	—	Formidd. i Latin.
		Eftermidd. i Tydsk.

Den øvrige Examens Indretning er følgende:

Dagen:	Første Værelse.	Andet Værelse.
D. 20de Septbr.	Formidd.	Tydsk 3die Classe. hos Adjunct Smith.
	Eftermidd.	Arithmetik 2den Classe. hos Samme.
D. 21de Septbr.	Formidd.	Arithmetik 4de Classe. hos Professor Gamborg.
	Eftermidd.	Religion 1ste Classe. hos Adjunct Smith.
D. 22de Septbr.	Formidd.	Geographie 2den Classe. hos Adjunct Christensen.
	Eftermidd.	Tydsk 1ste Classe. hos Adjunct Smith.
D. 23de Septbr.	Formidd.	Arithmetik 3die Classe. hos Adjunct Smith.
	Eftermidd.	Tydsk 4de Classe. hos Samme.
D. 25de Septbr.	Formidd.	Tydsk 2den Classe. hos Adjunct Smith.
	Eftermidd.	Fransk 3die Classe hos Pastor Struch.

Den offentlige Examen i Roeskilde Kathedralskole for Aaret
1820 foretages, efter de skriftlige Prøvers Guldendelse, fra
den 20de September af i nedenstaaende Orden:

Til Universitetet afgaaer:

1. Ulrich Adolph Holstein, en Søn af Hr. Major H. C. v. Holstein, Kirchspielvogt og Soldforvalter i Kellinghusen.
2. Hans Christian Rørdam, en Søn af Hr. L. S. Rørdam, Sognepræst til Ondløse og Søndersted paa Holbeks Amt.
3. Hans Jacob Potter, en Søn af afgangne Grosserer L. Potter i Kjøbenhavn.
4. Gotfred Egidius Brangstrup, en Søn af Hr. M. Brangstrup, Sognepræst til Frue- og St. Jørgensbjergs Kirker ved Roeskilde.
5. Jens Christensen, en Søn af afgangne Gaardmand C. Christensen i Qverkeby ved Ringsted.
6. Andreas Jacob Schouboe,) Sønner af Hr. N. Schouboe, Sogne-
7. Frands August Schouboe,) præst til Glostrup paa Kjøbenhavns Amt.

Disse's Afgang's - Examen foretages:

Den 22de Septbr.	Formidd.	i Religion.
— 23de	—	Formidd. i Fransk. Eftermidd. i Græsk og Hebraisk.
— 25de	—	Formidd. i Historie og Geograpie. Eftermidd. i Arithmetik og Geometrie.
— 26de	—	Formidd. i Latin. Eftermidd. i Tydsk.

Den øvrige Examen's Indretning er følgende:

Dagen:	Første Værelse.	Andet Værelse.
D. 20de Septbr. Formidd.	Græsk 4de Classe, hos Rector.	Tydsk 3die Classe, hos Adjunct Smith.
	Eftermidd.	Latin 3die Classe, hos Overlærer Dr. Thrige.
D. 21de Septbr. Formidd.	Latin 2den Classe, hos Adjunct Christensen.	Arithmetik 2den Classe, hos Samme.
	Eftermidd.	Arithmetik 4de Classe, hos Professor Gamborg.
D. 22de Septbr. Formidd.	Arithm. 1 Et. Hr. Struch.	Religion 1ste Classe, hos Adjunct Smith.
	Eftermidd.	Latin 4de Classe, hos Adj. Dr. Bredsdorff.
D. 23de Septbr. Formidd.	Latin 3die Classe, hos Dr. Bredsdorff.	Geographie 2den Classe, hos Adjunct Christensen.
	Eftermidd.	Tydsk 1ste Classe, hos Adjunct Smith.
D. 24de Septbr. Formidd.	Latin 2den Classe, hos Adjunct Stybe.	Arithmetik 3die Classe, hos Adjunct Smith.
	Eftermidd.	Tydsk 4de Classe, hos Samme.
D. 25de Septbr. Formidd.	Latin 4de Classe, hos Rector.	Tydsk 2den Classe, hos Adjunct Smith.
	Eftermidd.	Latin 1ste Classe b. hos Adjunct Stybe.
		Fransk 3die Classe hos Pastor Struch.

Dagen:	Første Værelse.	Andet Værelse.
D. 26de Septbr. Formidd.	Geographie 3die Classe. hos Doctor Thrige.	Religion 2den Classe. hos Adjunct Smith.
Eftermidd.	Dansk 4de Classe. hos Rector.	Geographie 1ste Classe. hos Adjunct Christensen.
D. 27de Septbr. Formidd.	Dansk 2den Classe. hos Adjunct Stybe.	Geometrie 4de Classe. hos Professor Gamborg.
Eftermidd.	Dansk 1ste Classe. hos Dr. Thrige.	Dansk 3die Classe. hos Dr. Bredsdorff.
D. 28de Septbr. Formidd.	Historie 4de Classe. hos Dr. Thrige.	Græsk 2den og 1ste Classe. hos Dr. Bredsdorff.
Eftermidd.	Historie 2den Classe. hos Adjunct Christensen.	Hebraisk 4093 E. h. Rector Lia den h. Dr. Bredsdorff.
D. 29de Septbr. Formidd.	Historie 3die Classe. hos Dr. Thrige.	Fransk 2den Classe. hos Pastor Struch.
Eftermidd.	Historie 1ste Classe. hos Adjunct Christensen.	Geographie 4de Classe. hos Dr. Thrige.
D. 30de Septbr. Formidd.	Fransk 4de Classe. hos Dr. Bredsdorff.	Religion 3die Classe. hos Adjunct Smith.
Eftermidd.	Græsk 3die Classe. hos Rector.	Fransk 1ste Classe b. hos Pastor Struch.
D. 2den Octobr. Formidd.	Græsk 3die Classe. hos Dr. Thrige.	Religion 4de Classe. hos Adjunct Smith.
Eftermidd.	Græsk 2den Classe. hos Samme.	Geometrie 3die Classe. hos Prof. Gamborg.

Lil efter Behag at bivaane saavel ovenstaaende Prøver, som Translocationen, med hvilken Underviisningen igjen tager sin Begyndelse Mandagen den 9de October, indbydes herved Disciplenes Forældre og Bærger, samt enhver Videnskabselsker, som det maatte interessere, at kjende vor studerende Ungdoms Fremskridt og Underviisningens Tilstand i Skolen.

København den 16de Septbr. 1820.

S. N. J. Bloch,
Professor og Rector.